

Mål C-807/23**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

29 december 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberster Gerichtshof (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

16 oktober 2023

Klagande:

DF

Motpart:

Rechtsanwaltskammer Wien

Saken i det nationella målet

Registrering som biträdande jurist – Advokatutbildning – Kompletterande och väsentliga tjänstgöringsperioder – Arbete i utlandet

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Ska artikel 45 FEUF om fri rörlighet för arbetstagare tolkas på så sätt att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, enligt vilken en tvingande förutsättning för registrering som österrikisk biträdande jurist är att en del av juristens praktiska tjänstgöring (utbildningsperiod) fullgörs vid en advokatbyrå i Österrike, det vill säga inom landet ("väsentlig tjänstgöringsperiod"), och det inte är tillräckligt att arbeta vid en advokatbyrå i en annan EU-medlemsstat under denna del av den praktiska tjänstgöringen (utbildningsperioden), även om arbetet i utlandet sker

under uppsikt av en advokat som är behörig att utöva advokatycket i Österrike och avser österrikisk rätt?

Anförda unionsbestämmelser

Artikel 45 FEUF

Europaparlamentets och rådets direktiv 98/5/EG av den 16 februari 1998 om underlättande av stadigvarande utövande av advokatycket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles

Rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier

Anförda nationella bestämmelser

Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälten sowie die Erbringung von Rechtsdienstleistungen durch international tätige Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte in Österreich (EIRAG) (den federala lagen om fri rörlighet för tjänster och fri etableringsrätt för europeiska advokater samt tillhandahållande av juridiska tjänster av internationellt verksamma advokater i Österrike)

Rechtsanwaltsordnung (RAO) (advokatorordningen)

30 § (1) För registrering som biträdande jurist ska ett intyg om österrikiskt medborgarskap, medborgarskap i en medlemsstat i Europeiska unionen, i en annan stat som är part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiziska edsförbundet samt bevis på avlagd juristexamen i Österrike (3 §) inges till advokatsamfundets kommitté vid den tidpunkt då tjänstgöringen vid en advokatbyrå påbörjas. Perioden för praktisk tjänstgöring vid en advokatbyrå (2 § punkt 2) börjar räknas först från och med den dag då detta intyg inges.

2 § (2) Den praktiska tjänstgöring som avses i punkt 1 ska uppgå till minst fem år. Av denna tidsperiod ska minst sju månader ha förvärvats vid domstol eller åklagarmyndighet samt minst tre år vid en advokatbyrå i Österrike.

(3) Följande får även tillgodoräknas vid beräkningen av den praktiska tjänstgöringens längd med avseende på den del som inte ska ha förvärvats vid domstol, åklagarmyndighet eller vid advokatbyrå i Österrike:

1. Upp till sex månader av universitetsutbildning som genomgåts efter avslutad juristexamen i Österrike (3 §) under förutsättning att en ytterligare akademisk examen i juridik avlagts i samband med denna.

2. En likvärdig praktisk tjänstgöring utomlands, i den mening som avses i punkt 1, om denna har varit till nytta för utövandet av advokatycket.

3. All annan juridisk yrkesverksamhet som utövats i Österrike eller utomlands, om denna verksamhet har varit till nytta för utövandet av advokatycket och har utövats under ansvar av en person eller ett organ med lämplig behörighet.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

1. Genom ett e-postmeddelande av den 14 januari 2022 ansökte DF, den första klaganden, hos Rechtsanwaltskammer Wien (advokatsamfundet i Wien) om registrering som biträdande jurist samt om utfärdande av ett intyg om ombudsbehörighet enligt 15 § punkt 3 RAO (kleine Legitimationsurkunde). I detta syfte översände hon även ansökningsformuläret som undertecknats av KI, den andra klaganden, i egenskap av den advokat som ansvarar för hennes utbildning.
2. Genom en skrivelse av den 7 mars 2022 angav DF som svar på en fråga från advokatsamfundet att hon arbetar för Jones Day i Frankfurt am Main (Tyskland), där hon även har sin bosättningsort och stadigvarande hemvist. Hennes sekundära vistelseort är i Wien. Advokaten som ansvarar för hennes utbildning är en österrikisk advokat och delägare i Jones Days kontor i Frankfurt. Han tillhandahåller rådgivning i österrikisk rätt till österrikiska och andra klienter och företräder dem inför österrikiska myndigheter och domstolar. DF följer även med KI på sådana möten. DF har kontakt med österrikiska myndigheter och domstolar flera gånger i veckan i samband med att hon företräder KI:s klienter.
3. DF ingav även sitt anställningsavtal med Jones Day. Avtalet reglerades enligt tysk rätt. DF:s tjänstgöringsort var Frankfurt am Main.
4. Den 20 april 2022 ingav KI bland annat en översiktlig förteckning över det arbete som DF utfört på området österrikisk rätt under perioden från den 1 januari till den 14 april 2022.
5. Genom beslut av den 14 juni 2022 avslog den behöriga avdelningen vid advokatsamfundet i Wien ansökan om registrering som biträdande jurist samt om utfärdande av ett intyg om ombudsbehörighet. 30 § punkt 1 RAO innehåller visserligen inget krav på hemvist eller vistelseort för registrering som biträdande jurist. Nämnada bestämmelse hänvisar dock till 2 § punkt 2 RAO, av vilken det framgår att yrkesverksamheten som biträdande jurist ska fullgöras vid en advokatbyrå i Österrike.
6. DF begärde omprövning av nämnda beslut. Kommittén för advokatsamfundet i Wien (i plenum) fastställde emellertid beslutet genom beslut av den 6 september 2022 och avslog DF:s begäran om omprövning. Beslutet grundades på följande skäl:

- KI är delägare i Jones Day, ett personbolag med obegränsat ansvar som bildats enligt lagstiftningen i den amerikanska delstaten Ohio med säte i Cleveland. KI:s advokatbyrå har säte i Wien. Sedan den 15 november 2016 har han dock varit registrerad som frånvarande på grund av permanent vistelse utomlands.
  - DF uppfyller de villkor som avser hennes person för registrering som biträdande jurist och det finns inga skäl för avslag i det hänseendet.
  - Hennes anställningsförhållande är inte med KI, utan med Jones Day i Frankfurt am Main.
  - Ansökan om registrering som biträdande jurist avslogs, eftersom en förutsättning för registrering är yrkesverksamhet vid en advokatbyrå i Österrike.
- 7 Dessförinnan, den 1 september 2022, underrättade KI, på Jones Days vägnar, advokatsamfundet i Wien om att DF:s anställningsförhållande skulle upphöra den 31 augusti 2022.
- 8 DF och KI överklagade beslutet av den 6 september 2022 till Oberster Gerichtshof.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 9 Överklagandet avser i nuläget endast ”retroaktiv registrering som biträdande jurist av DF för perioden från den 14 januari 2022 till den 31 augusti 2022”, vilket innebär att den hänskjutande domstolen endast ska pröva det överklagade beslutet i detta hänseende. Anställningsförhållandet mellan DF och Jones Day upphörde den 31 augusti 2022, vilket innebär att ett intyg om ombudsbehörighet som utfärdats skulle ha upphört att gälla vid denna tidpunkt. Från och med denna tidpunkt förelåg således inte längre något rättsligt intresse av att ett intyg om ombudsbehörighet utfärdas. En advokat har inget självständigt intresse av att få en jurist som ska fullgöra praktik registrerad som biträdande jurist. Då KI inte hade något rättsligt intresse av att få saken prövad avvisade den hänskjutande domstolen hans överklagande.
- 10 En biträdande jurist får företräda klienter inför domstolar och myndigheter först efter att de registrerats i förteckningen över biträdande jurister (B. Fink i Murko/Nunner-Krautgasser (red.), *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, 30 § RAO punkt 5). Den retroaktiva verkan som omnämns i 30 § punkt 1 sista meningen RAO med avseende på tidpunkten då intyget inges rör endast tillgodoräknande av praktikperioder, men däremot inte behörigheten att agera som ombud (B. Fink *ibid.*, punkt 4; OGH 2.10.2014, 24 Os 6/14h).
- 11 Om sökanden inte längre är anställd av advokatbyrån vid tidpunkten då beslutet meddelas finns inte någon möjlighet till retroaktiv registrering. I en sådan

situation finns det emellertid anledning att erkänna att sökanden har ett rättsligt intresse av en fastställelse av att villkoren för registrering var uppfyllda, då detta i sin tur är en förutsättning för att få tillgodoräkna sig praktikperioden (detta fastslogs redan i OBDK 25. 10. 1993, Bkv 7/92 *AnwBl* 1994, 531 och 30.10.1998, Bkv 5/98 *AnwBl* 1999, 175). I förevarande mål ska den hänskjutande domstolen således inte avgöra frågan om en eventuell retroaktiv registrering, utan huruvida och, i förekommande fall, under vilken tidsperiod som villkoren för registrering som biträdande jurist var uppfyllda.

- 12 Enligt 30 § punkt 1 RAO jämförd med 2 § punkt 2 RAO ska en anmälan inges till kommittén vid den behöriga avdelningen vid advokatsamfundet vid tidpunkten då tjänstgöringen vid en advokatbyrå i Österrike påbörjas, tillsammans med ett intyg om österrikiskt medborgarskap och bevis på avlagd juristexamen i Österrike, för registrering som biträdande jurist. I bestämmelsen föreskrivs vidare att den praktiska tjänstgöringen (utbildningsperioden) ska uppgå till fem år.
- 13 Den del av den praktiska tjänstgöringen som ska fullgöras i Österrike kallas även "väsentlig tjänstgöringsperiod". Därutöver finns även "kompletterande tjänstgöringsperioder" som inte behöver ha förvärvats vid domstol, åklagarmyndighet eller vid advokatbyrå i Österrike, utan till exempel genom en likvärdig yrkesverksamhet utomlands.
- 14 Möjligheten att förvärva kompletterande tjänstgöringsperioder utomlands infördes år 1973. Även därefter krävdes emellertid praktik vid en advokatbyrå som var belägen i Österrike för att erhålla registrering som biträdande jurist, eftersom ingen lagstiftning som föreskrev motsatsen antogs. Begreppet "advokatbyrå" ska dessutom tolkas som en fysisk arbetsplats, vilket ger uttryck för en geografisk nationell anknytning.
- 15 I förevarande mål var DF anställd av ett advokatbolag som bildats enligt lagstiftningen i den amerikanska delstaten Ohio. Bolaget har en filial i Frankfurt am Main, som även var DF:s tjänstgöringsort. DF påbörjade således tjänstgöring vid en advokatbyrå i Tyskland. Detta kan inte utgöra praktisk tjänstgöring i Österrike, oberoende av om arbetet sker under ledning av en österrikisk advokat och avser österrikisk rätt. Inte ens med beaktande av moderna kommunikationsmöjligheter kan en yrkesverksamhet som utgår från Frankfurt am Main uppnå den grad av intensitet i fråga om kontakt med domstolar och myndigheter som garanteras vid en utbildning i Österrike. Det förefaller även föga troligt att DF reser från Frankfurt am Main särskilt för att genomföra förhandlingar inför österrikiska domstolar och myndigheter, i synnerhet med beaktande av den omständigheten att det intyg om ombudsbehörighet som hon ansökt om endast ger en mycket begränsad behörighet att företräda klienter. KI är enligt egen uppgift huvudsakligen verksam på området för den österrikiska lagstiftningen om skiljeförfarande. Det är visserligen inte obligatoriskt att företrädas av en advokat i skiljeförfaranden enligt österrikisk rätt, vilket innebär att det i princip är möjligt att företräda klienter med det begränsade intyg om ombudsbehörighet som DF har ansökt om (*Rohregger* i *Engelhart Hoffmann*

Lehner Rohregger Vitek, RAO¹⁰ § 15 punkt 23). En praktik på detta snäva rättsområde kan emellertid inte förmedla den omfattande utbildning som krävs för att utöva advokatycket i sin helhet.

- 16 På advokatsamfundet i Wiens webbplats anges en uppsättning kriterier för erkännande av yrkespraktik, av vilken det framgår att yrkespraktik som inte genomförts i Österrike hos en österrikisk advokat endast får tillgodoräknas som en kompletterande tjänstgöringsperiod. DF och KI måste således ha känt till denna praxis. Denna bestämmelse framstår även som lämplig, eftersom det annars skulle ge upphov till olösliga frågor, såsom i vilken utländsk stat den advokat som ansvarar för utbildningen får ha sitt säte och var den biträdande juristens tjänstgöringsort får vara belägen – endast i tyskspråkiga länder, grannländer, Europeiska unionen, och så vidare.
- 17 Dessutom talar även tillsynen över advokatycket för kravet på att tjänstgöringen ska fullgöras vid en advokatbyrå som är belägen i Österrike. Advokatsamfundets behörighetsområde omfattar nämligen endast respektive delstat där den har tillsyns- och övervakningsskyldigheter i förhållande till sina medlemmar. Detta omfattar även kontroller av huruvida nödvändiga yrkesmässiga och etiska utbildningar genomförts (*Vitek* i Engelhart Hoffmann Lehner Rohregger Vitek, RAO¹⁰ 30 § punkt 3).
- 18 Advokaten ska säkerställa att den biträdande juristen får en fullständig utbildning som motsvarar advokatens yrkesprofil. Advokatsamfundets tillsyns- och övervakningsskyldigheter omfattar också att genomföra kontroller direkt hos advokater, vilka är skyldiga att ge kommitténs prövningsorgan tillgång till advokatbyråns kontor (*Gartner i Murko/Nunner-Krautgasser* [red.], *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, 1 § DSt punkt 186). Detta är inte möjligt om den biträdande juristens tjänstgöringsort är i utlandet.
- 19 Österrikiska Verfassungsgerichtshof har hittills inte invänt mot att praktikperioder som fullgjorts vid advokatbyråer i utlandet inte får tillgodoräknas till den väsentliga tjänstgöringsperioden. Den hänskjutande domstolen delar uppfattningen att åtskillnaden mellan väsentliga och kompletterande tjänstgöringsperioder är sakligt motiverad och hyser inga tvivel om att den uppsättning kriterier som advokatsamfundet i Wien har uppställt för erkännande av yrkespraktik är lagenlig.
- 20 DF anser att detta utgör en inskränkning av den fria rörligheten för arbetstagare, eftersom det till följd av enbart den omständigheten att hon fysiskt befinner sig i Tyskland, trots att hon endast arbetar med österrikisk rätt, inte är möjligt att arbeta som biträdande jurist hos en österrikisk advokat, och det inte finns något skäl som rättfärdigar denna inskränkning. Om så är fallet beror på huruvida den omständigheten att den väsentliga tjänstgöringsperioden ska fullgöras i Österrike strider mot den fria rörligheten för arbetstagare, trots att en del av den praktiska utbildningen kan fullgöras i utlandet och då får tillgodoräknas som en kompletterande tjänstgöringsperiod.

- 21 DF har hänvisat till domen av den 17 december 2020, Onofrei (C-218/19, EU:C:2020:1034), som emellertid inte avsåg registrering som biträdande jurist, utan tillträde till advokatycket. I nämnda dom konstaterade EU-domstolen att villkoren för att en person som inte är behörig att utöva advokatycket i någon medlemsstat ska beredas tillträde till detta yrke till dags dato inte har varit föremål för harmonisering på unionsnivå, vilket innebär att medlemsstaterna är behöriga att fastställa dessa villkor. Unionsrätten utgör följaktligen inte hinder mot nationell lagstiftning där det uppställs som villkor för tillträde till advokatycket att personen i fråga har de kunskaper och kvalifikationer som bedöms vara nödvändiga. Medlemsstaterna måste dock respektera de grundläggande friheter som garanteras av FEUF när de utövar sina befogenheter på detta område.
- 22 EU-domstolen fastslog redan i domen av den 30 november 1995, Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411) att nationella bestämmelser som reglerar tillträdet till vissa yrken i princip är tillåtna, men att de måste tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt. Sådana nationella åtgärder ska uppfylla fyra förutsättningar:
- de ska vara tillämpliga på ett icke-diskriminerande sätt,
  - de ska framstå som motiverade med hänsyn till ett trängande allmänintresse,
  - de ska vara ägnade att säkerställa förverkligandet av den målsättning som eftersträvas genom dem,
  - de ska inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå denna målsättning.
- 23 I domen i mål C-218/19 slog domstolen dessutom fast att dels skyddet av konsumenter, dels en god rättsskipning är sådana mål som återfinns bland de som kan anses utgöra tvingande hänsyn av allmänintresse som kan rättfärdiga en inskränkning i såväl friheten att tillhandahålla tjänster som den fria rörligheten för arbetstagare och etableringsfriheten.
- 24 I förevarande mål är det avgörande huruvida en nationell lagstiftning, enligt vilken en biträdande jurist måste fullgöra en del av den praktiska utbildningen i Österrike ("väsentlig tjänstgöringsperiod"), strider mot den fria rörligheten för arbetstagare, trots att det är möjligt att fullgöra en annan del av den praktiska utbildningen ("kompletterande tjänstgöringsperiod") i utlandet.
- 25 Den hänskjutande domstolen anser att denna åtskillnad är lämplig och förenlig med unionsrätten. Enligt 18 § punkt 1 i Europäisches Rechtsanwalts-gesetz (EIRAG) (lagen om europeiska advokater), vilken genomför unionsrätten, ska var och en som under tre års tid faktiskt och regelbundet utövat verksamhet som etablerad europeisk advokat i Österrike på området för österrikisk rätt, inbegripet unionsrätten, tas upp i förteckningen över advokater. Enligt unionsrätten krävs således inte endast kännedom om nationell rätt, utan även utövande av verksamhet i den aktuella staten. En verksamhet som enbart utövas i utlandet uppfyller inte

detta krav. Det är uppenbart att bakgrunden till kravet är att det endast är på detta sätt som de praktiska erfarenheter som är nödvändiga för att utöva advokatycket inom landet kan erhållas. Om så är fallet för advokater, måste detsamma även gälla för biträdande jurister.

ARBETSDOKUMENT